

Pöytäkirja 1/2015

Aika: 9.12.2015 klo 9:30-12:00
Paikka: Metla, Vantaan toimipaikka, auditorio
Läsnä: Kasanen Risto (HY), pj.
 Leskinen Aarne (Metsähallitus)
 Immonen Anne (UPM Metsä)
 Leinonen Kari (Evira)
 Paanukoski Sanna (MMM)
 Pouttu Antti (Luke)
 Rantanen Salla (BASF Oy)
 Uimari Anne (Luke)
 Uotila Antti (Helsingin yliopisto)
 Poteri Marja (Luke), siht.

1. Puheenjohtaja avasi kokouksen ja toivotti osanottajat tervetulleiksi.

2. Katsaukset vuoden 2015 tuhoihin

Antti Pouttu esitteli Seppo Neuvosen (Luke) tekemän koosteen kirjanpainajaseurannan tuloksista. Kahden aikaisemman vuoden tapaan Luke ja Metsäkeskus ovat kartoittaneet feromonipyydyksin reilulta 30 paikkakunnalta Etelä- ja Keski-Suomessa kirjanpainajien määriä. Huolimatta kesän 2015 viileästä ja paikoin sateisista olosuhteista saalismäärät olivat edelleen korkeita, yli 15 000 yksilöä, usealla keruupaikalla. Tätä määrää pidetään riskirajana elävien puiden tuhoille. Tänä syksynä Metsäkeskukseen tulleet hyönteistuhosta aiheutuneet metsäkäyttöilmoitukset keskittyivät Kaakkois-Suomen itärajalle.

Metsäkeskusten keräämien tietojen perusteella myrskytuhohakkuut kirjanpainajatuhoakohteissa tehdään osittain liian myöhään. Optimaika olisi heinäkuun alkuun mennessä eli ennen uusien aikuisten ulostuloa. Nyt hyönteistuhohakkuuta ajoittuu loppukesään ja syksyyn. Toisaalta on ilmennyt, että kirjanpainajan selkeät esiintymishuiput ovat hiipumassa, sillä havaintojen mukaan parveilua on lähes läpi koko kasvukauden. Kirjanpainajalle otollisten lämpimien päivien määrä on lisääntynyt selvästi, mikä näkyy säätilastoissa viimeisen 20 vuoden aikana lämpösummalukemien nousuna. Tämä on mahdollistanut 2000-luvulla muutamana kesänä kirjanpainajan toisen sukupolven muodostumisen. Säätekijöistä usein toistuvat myrskyt ovat olleet merkittävä tekijä kirjanpainajakantojen ylläpitäjänä. Vuoden 2016 kirjanpainajakannan seuranta pyritään tekemään aikaisempien vuosien laajuudella. Ensi kesän kannan määrä tiedetään vasta, kun ensimmäiset kevätkesän feromoniansaseurannat on tehty.

Keskustelussa tuli esille, että kirjanpainajatuhojen hallinnassa yhtenä ongelmana on havaitsemisen vaikeus tuhon alkuvaiheessa, minkä vuoksi neuvonnalle ja koulutukselle on selkeä tarve. Tuhojen torjuntaan on rekisteröity Suomessa feromonivalmiste.

Anne Uimari (Luke) esitteli kuusen mustakoroon liittyviä selvityksiä, joita on tehty viimeisen parin vuoden aikana Luonnonvarakeskuksessa. Ilmoitusten perusteella kuusen taimikoiden tuhot ovat keskittyneet Pohjois-Savon alueelle, mutta jonkin verran on havaintoja myös Hämeen seudulta. Mustakoroon liittyy sieni *Neonectria*

fuckeliana, joka tunnetaan Pohjois-Amerikassa ja Uudessa-Seelannissa tuhoniheuttajana. Suomessa mustakorona kaltaisia oireita on kuusella raportoitu 1930-luvulla, mutta oireiden aiheuttaja jäi epäselväksi. Viimeisen kymmenen vuoden aikana mustakoroa on tavattu yleensä rehevien maiden hyvin nopeakasvuissa kuusissa. *Neonectria*-sientä on löydetty 5-15 -vuotiaista kuusen taimikoista, mutta havaintoja on myös vanhemmista metsiköistä.

Taimikkovaiheen tuhoissa on myös ilmennyt kuusen latvojen kuivumista, jonka erääksi aiheuttajaksi on todettu ruskokiiltokääriäinen (*Cydia pactolana*). Perhonen tunnetaan Keski-Euroopassa joulukuusien tuhoniheuttajana. *Neonectria* on heikko patogeeni, joka iskeytyy kuoririkkojen kautta, kuten esim. Uudessa-Seelannissa radiata-männyllä karsintahaavojen kautta. Meillä kuusella lumenmurot ja pakkashalkeamat sekä myyrien ja hirvieläinten aiheuttamat vioitukset saattaisivat toimia sienien infektioreitteinä. Norjassa tavataan joulukuusiksi kasvatettavilla pihtakuusilla *Neonectria*-sukuun, mutta eri lajiin kuuluvaa sientä. Norjalaisten infektiokokeiden perusteella *N. macrospora* -laji tartuttaa alkukesällä uusia kasvaimia, joista sieni etenee oksaa myöten puiden runkoon.

Yleiskeskustelussa tuli esille kasvupaikan olosuhteiden vaikutus, kuten ylitiheydestä johtuva pienilmasto, mikä edistää sieni-infektioiden syntymistä.

Aarne Leskinen (Metsähallitus) kertoi Lapissa tavattavasta tervasroso-ongelmasta. Metsähallituksen mailla on havaittu 40-50 vuotiaissa harvennusvaiheessa olevissa tuoreehkon tai kuivan kankaan männiköissä aikaisempaa enemmän tervasrosoa. Kohteet ovat olleet usein 220-280 mpy eli tykkyrajalla. Agressiivista tervasrosoa on myös taimikkovaiheen 2-6 metrisissä männyissä. Usean vuoden aikana ilmenneen tervasrosan esiintymisalueeksi on arvioitu kaikkiaan 5000 ha. Kittilässä on pahimmat esiintymät, joista 100-200 ha on luokiteltu vakavaksi ja 300-500 ha lieväksi. Kolarissa on uutta tuhoa noin 100-200 ha alueella. Muualla Länsi- ja Etelä-Lapissa, kuten Pellossa, Tervolassa ja Simossa, on yksittäisiä sairastuneita metsiköitä. Itä-Lapista on vain yksittäisiä havaintoja. Agressiiviseksi havaittu taimikkovaiheen tervasroso vaivaa Rovaniemen seudun taimikoita, joissa vakavimmillaan 80-90 % männyistä on saanut tervasrosan keskiarvon ollessa 10-20 %:n luokkaa.

Tervasrosokohteilla on kaadettu kuolleita puita ja tehty mahdollisuuksien mukaan valintaa kuusen ja koivun hyväksi. Laatuharvennus ei näillä kohteilla onnistu ja on myös epäselvää, jatkuuko tuho vielä harvennuksen jälkeen. Uudistettavilla kohteilla ei ole kokemusta, onnistuuko puulajin vaihto esimerkiksi lehtikuuseen tai mahdollisesti kontortaan, mikäli kasvupaikka ei sovellu kuuselle. Länsi- ja Etelä-Lapissa on tervasrosan vuoksi uudistettu vajaa 400 ha ja lisäksi harvennushakkuin on saneerattu poistamalla tervasrosopuita noin 600 ha. Hakkuissa saatu puu on ollut kuitu- tai energiapuuta.

Keskustelussa tuotiin esiin Ruotsin puolella hieman Suomea aikaisemmin esiintyneet tervasrosoepidemiat. Samoin keskusteltiin tervasrosan leviämisestä ja sen väli-isäntäkasveista. Tervasrososta tunnetaan sekä väli-isäntää käyttävä että ilman väli-isäntää leviävä muoto.

Kari Leinonen (Evira) kertoi syksyllä 2015 aasianrunkojäärästä tehdyistä havainnosta Vantaan Hakkilan teollisuusalueella ja tämän karanteenituholaiseksi luokitellun kuoriaisen vaatimista suurimittaisista torjuntatoimenpiteistä. Hyönteinen on tullut puisen käsittlemättömän tai puutteellisesti käsitellyn pakkausmateriaalin mukana. Euroopassa sitä esiintyy rajoitetusti Ranskassa; Sveitsissä sekä Brittein Saarilla on

muutamia löydöksiä. Hyönteistä torjutaan tällä hetkellä Itävallassa, Saksassa, Hollannissa ja Italiassa. Belgiassa esiintymä on ilmeisesti onnistuttu hävittämään.

Vantaalla ohikulkijan tekemä havainto varmistui aasianrunkojääräksi ja koska löytöpaikan luona kasvaneesta koivusta löytyi tutkittaessa hyönteisen jättämiä jälkiä, Evira käynnisti paikalla selvitystyön. Evira on tutkinut lehtipuut kuoriaisen löytöpaikan lähialueelta ja tältä saastuneelta alueelta on lehtipuut hävitettävä vähintään 100 m säteeltä. Lisäksi 2 km säteellä olevalta puskurivyöhykkeeltä on hyönteistä etsittävä lehtipuiden rungossa ja latvustossa havaittavien muninta- ja/tai ulostuloreikien perusteella. Puskurialueella on puiden siirtokielto. Ko alueelle sijoittuu teollisuustonttien lisäksi jonkin verran omakotiasutusta, Honkanummen hautausmaa sekä metsätalouskuvioita. Tällä hetkellä selvitetään, miten menetellään alueella hakkuuilmoituksen kohteena olevan puutavaran poiskuljetuksen kanssa. Ohjeiden mukaan puutavara on kuljetettava suljetussa tilassa, mutta harkinnassa on puiden talviaikainen rekkakuljetus tehtaalle, jossa puut menevät välittömästi prosessiin. Myös alueen asukkaille ja kouluille on pidetty tiedotustilaisuuksia, jotta karanteenituholaisen esiintymisen vakavuus tunnistettaisiin eikä lehtipuuta omatoimisesti kuljetettaisi alueelta pois. Hakkilassa tarvittavan viranomaisseurannan ja toimenpiteiden kestoksi on arvioitu 4-5 vuotta. Hyönteinen lisääntyy lehtipuissa ja kotimaisista lehtipuista etenkin koivu, haapa ja paju ovat erityisen alttiita.

Keskusteltiin puiden runkoinjektion käytöstä kuoriaisen torjunnassa. Samoin sekä isäntäkasvien että hyönteisten hajuihin perustuvia feromonipyydyksiä on kokeiltu. Uutena keinona ainakin Itävallassa on käytetty hajukoiria, jotka on opetettu tunnistamaan puut, joihin on iskeytynyt aasianrunkojäärä. Suomessakin ollaan kiinnostuneita kokeilemaan hajukoiria kartoitustyössä mahdollisesti ensi vuonna.

3. Juurikäävän torjunta ja metsätuholaki

Sanna Paanukoski (MMM) esitteli juurikäävän torjuntatukeen liittyvän muutoksen, missä juurikäävän kantokäsittelyyn liittyvä velvoite on nyt kirjattu metsätuholain 8a §:ään. Juurikäävän kantokäsittelyä tuettiin aikaisemmin Kemera-varoista, mutta valtion tukirahojen vähennysten vuoksi tästä korvausmenettelystä luovuttiin. Uudistetussa metsätuholaissa hakkaajan tai hakkuuoikeuden haltijan on huolehdittava juurikäävän torjunnasta. Kotitarvehakkuu on rajattu lain ulkopuolelle. Torjuntavelvoite on toukokuun alun ja lokakuun lopun välillä tiettyjen lämpötilarajojen puitteissa sekä uudistus- että kasvatushakkuissa. Torjunta koskee kivennäismailla mänty- ja kuusivaltaisia ja turvemaiilla kuusivaltaisia hakkuita. Torjuntavelvoite koskee eteläisen ja keskisen Suomen riskialueita, jotka on määritelty asetuksessa (VnA metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä 1308/2013). Torjunnaksi katsotaan myös puulajin vaihto lehtipuuhun. Kannonnostoa ei katsota torjunnaksi, koska sen tehon on katsottu jäävän puutteelliseksi, koska osa kannoista tulee jättää metsänhoito-ohjeiden mukaan nostamatta. Metsäkeskus valvoo torjunnan toteuttamista ja ammattitoimijoilta edellytetään myös omavalvontaa. Lakimuutos on ollut syksyllä lausuntokierroksella ja eduskunnan käsittelyn jälkeen lain on määrä tulla voimaan huhtikuun alussa 2016.

4. Jäsenistön päivitys

Jäsenistössä on muutoksia, jotka päivitettiin jäsenluetteloon (liite 1). Metsäkeskuksesta jaoston toimintaan osallistuu jatkossa Timo Silver ja BASF-yhtiöstä Salla Rantanen.

5. Metsänsuojelijaoston toiminta

Jaosto on kokoontunut 2000-luvulla kerran vuodessa ja jaosto on myös antanut vuonna 2013 lausunnon metsätuholain valmisteluun liittyen.

Vuoden 2016 kokoontumista esitettiin kevättalvella Eviraan, jossa samalla olisi mahdollisuus tutustua karanteenituholaisen vaatimaan selvitys- ja viranomaistyöhön aasianrunkojärjään liittyen. Samoin tuotiin esille jaoston mahdollinen osallistuminen marraskuussa järjestettäville Metsäpäiville.

6. Muut asiat

Metsänsuojelusta on ilmestynyt kaksi uutta opasta. Metsäkustannukselta ilmestyi syksyllä 'Metsätuho-opas', jonka kirjoittajina ovat Antti Uotila, Risto Kasanen ja Kari Heliövaara Helsingin yliopistosta.

Kesällä Luonnonvarakeskuksen tutkijat julkaisivat Pohjois-Savon Liiton myöntämällä ESR-rahoituksella Kuusen käpy- ja siementuho-oppaan. Oppaan kirjoittajina ovat Pekka Helenius, Katri Himanen, Markku Nygren, Eeva Vaahtera ja Tiina Ylioja.

7. Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.00.

Suonenjoki 29.12.2015

Risto Kasanen
puheenjohtaja

Marja Poteri
sihteeri